

Did. Per. in presenti sub l. 1. tit. 4. lib. 4. Ord. col. 1415. in prin. idque ex l. sequente generaliter loquente colligitur clarius, & ideo ut evites correctionem, vel dicendum est, illos esse casus speciales, qui per leges nostras in presenti non censentur correcti, vel è contrario dicendum est has leges nostras in presenti in suis casibus particularibus procedere, scilicet quoad munera patrimonialia, quoad quæ famuli non excusantur, non obstantibus privilegiis aliud dicentibus, quoad personalia verò jus comune remaneat in suo esse, quod est optimum ad familiares & syndicos ordinum mendicantium & S. Trinitatis & aliorum se volentium excusare privilegiis ipsorum ordinum, & de iis dabitur in consilio Regis provisio si petatur, prout jam vidi datam: in qua continetur quod solum hospites fratres Franciscanos, aut Dominicanos aut August. excusantur solum à receptione hospitiæ, militum & gentis de guerra, & non quoad alia: quoad uxorem tamen talis privilegiati hæc omnia cessant: gaudent enim privilegio quocunque ex l. 18. supra eod. ubi dixi. De l. 25. vide quæ dixi in l. 1. & 3. tit. 10. l. 5. supra de denationibus Regiis tempore tutoria vel in quietationum factis. De lege 27. finali nostri tituli dum dicit, y otras qualesquier notandum est, tabelliones vel notarios non gaudere propter officia nobilitate aliqua neque haberi ex hoc inter nobiles, secundum Guid. Papæ decis. delph. 9. quem sequitur Aymon Craveta, conf. 163. vol. 1. alleg. Aven. in dictionario, verbo, cavallero, in prin. & vide l. 11. tit. 25. supra. lib. 4. ubi aliqua dixi, & intellige nisi alias notarius sit nobilis, nam propter

officium non perdet nobilitatem, † & hæc pro hoc titulo sufficiant.

IN LEGEM VIGESIMAM,
QUARTAM.

Ordinem quem debent servare alguazelli missi à providentibus fortalicia, & gentes bellicas, describit lex nostra.

SUMMARIUM.

1 Datur forma in hac lege alguazellis providentibus fortalicia & gentes bellicas.

Ibi, † Lleven raxon firmada del proveedor, y signada del escrivano de los bastimentos que se huvieren de sacar de Cada pueblo. Justissima lex si observaretur, & dico observaretur, si ob non observatam acriter punirentur alguazelli eam frangentes, sed vereor per eos observari, & per superiores castigari transgressores, & est fortassis, quod non jubetur, quod in quolibet loco dicti alguazelli relinquunt transumptum signatum ordinis quem portant, & insuper reliquant testimonium coram iudice loci & tabellione, & testibus, de rebus omnibus quas abstrahunt à loco illo, aliter mille fraudes, technæ, ac cautela per eos fiunt, quæ postea verificari non possunt, ut in propositum inquit Castillo in sua politica, De Corregidores. lib. 4. cap. 1. num. 28. ubi n. 25. id de provisionibus victualium consulti correctoribus in suis provinciis, ubi gens bellica tenenda est, & timenda, ut abundantia eorum habeatur.

TITULUS DECIMUS OCTAVUS.

De las cosas prohibidas sacar del Reyno y meter en el, y de las que pueden andar libremente por el reyno.

Um de non exemptis & exemptis à tributis in præcedentibus dictum sit, & in præcedente de equis, nunc de ipsis & aliis prohibitis extrahi à regno, vel portari in eo.

IN LEGEM TERTIAM.

- 1 Extrahens res vetitas à regno tantum usus sui causa, non incurrit penam. & n. 2. idem si causa transitus vel gustus.
- 3 Minor viginti quinque annorum an incurrit penam appositam extrahentibus vel contra aliarum legum dispositiones facientes.
- 4 Forensis, licet ligari dicamus statuto prohibente extrahi res aliquas, excusatur tamen ex justa ignorantia. & n. 7. nisi ut ibi. num. 9. 10. & 11.
- 5 Civis possunt robus, quas volunt legem imponere.
- 6 Statutum licet non possit ligare personas forensium, potest tamen res & bona in suo territorio sita.
- 12 Res vetita extrahi à regno neque pro redemptione captivorum.
- 13 Extrahens res vetitas an requiratur quod cum effectu id fecerit. late.
- 14 Quid si quis se pararet ad occultandum res, an punietur. n. 14.
- 15 Ad incurrendam mortis penam extractio requiritur. ubi n. 16. quod ista pena mortis non solet imponi.
- 17 Testibus sufficit probare extractionem nec requiritur apprehensio.
- 18 Probatio legitima an erit, si unus testis dicit vidisse Titium in via exportantem frumentum, alter vidisse eum cum frumento extra territorium.
- 19 Leges hæc punientes exportantes res extra regnum an sint contra libertatem ecclesiasticam, si clericos comprehendant.
- 20 Statutum laicorum prohibens rem alienari in forensium an valeat.
- 21 Lex civilis si potest asserre commodum vel incommodum non dicitur contra libertatem ecclesiasticam.

gem 3. & ibi Bart. dicentem quod potest quis compelli per custodes regni ostendere res, quas portat, & portantes retinere ut adimpleant & ostendant eas, ut sciatur an monetam vel res vetitas extrahant, & habes etiam legem 1. & per totum C. qua res exprohibet.

Ibi, Cogados con la codicia de la ganancia, ergo si tantum usus sui causa extrahant, nullam incurrent penam, cessat enim tunc cupiditas acquirendi, & insuper adeit necessitas se sustentandi, & per consequens excusatur talis extractor. Non enim lex nostra necessaria ad usum vetare vult, sed cupiditatem acquirendi, & prohibitio non se extendit nisi ultra usum necessarii causam, secundum Doct. in l. cetera, de lega. 1. & Orosc. super ff. veteri col. 419. num. 10. & idem esset, si transitus causa, vel gustus & occasione, ut, in vino, id fieret, ut utrumque tenet alios allegans Mexia, in prag. panis concilio. 1. glof. 1. num. 27. 29. & 30. & Rebus. in 2. tom. consil. Fran. titul. de pan. Merca. artic. 2. vers. statuit ergo, & in fine articuli illius, & Clarum, in libro 5. senten. q. 82. sub statuto 7. num. 3. & 4. Ripa, de peste, titul. de reme. ad cons. uber. fol. 19. num. 109. cum sequen. & num. 114. cum sequen. & Aviles cap. 52. præ. glo. en la tierra, numero 18. & Suarez, alleg. 18. vers. sed posico, & probatur ex l. 8. infra eod. titul. & lib.

Ibi, Que persona ni personas algunas no sean osados de sacar, sed an minor sub iis verbis comprehenditur, † dic quod si est minor 14. annorum, et. tex. in l. Imperatores, in ff. de publi. & vellig. tenet quod non, Carpola in l. mulieris. 13. num. 16. ff. de verbo. sig. & ex tex. in cap. 2. de delict. puer. Bal. & alii relati per Dida. Per. l. 26. titul. 9. lib. 6. Ord. col. 239. & probatur ex l. 6. tit. 7. pag. 5. que singularis est & probans quod etiam est major 14. annorum, minor tamen viginti quinque non comprehenditur, neque tenebitur legis pena, adeo ut non sit opus restitutione, ut ibi notat. glof. licet ex lege, si ex causa. §. si in commissum. ff. de minoribus, restitutionem esse necessariam disponatur, prout tene-

bat Castilo, in l. 1. Tauri folio 20. colum. 4. in medio, ubi ad plures leges id applicat, & Ant. Gom. tom. 3. vari. cap. 1. num. 61. & Aviles d. cap. 52. pratorum glos. en la tierra. numero 10. versu. & idem sic in minore, sed ex dicta l. 6. part. nulla est necessaria restitutio, & hoc nisi probaretur scienter & malitiose minore hunc id fecisse, nam tunc tenebatur, secundum illam l. partitæ. In dubio tamen in minore dolus non præsumitur, & quamvis præsumeretur, restitueretur tunc adversus talem dolum præsumptum cum sit de præterito, ex glos. & omnibus, in l. ubi exigitur ff. de edendo, ubi tamen dolus verus probaretur, cessaret restitutio, quia non conceditur adversus delictum, ut l. auxilium. ff. de minori. quod quidem delictum sine dolo non committitur, & eo dato minor delinquit, & sic tunc non restituitur: ex eodem etiam themate tenendum est, forensis licet dicamus, ligari statuto prohibente extrahi monetam, frumentum, & similia, ut communem dicit Ripa, ubi supra. num. 119. & Aviles ubi supra. num. 7. cum seq. & Mexia, ubi supra conclus. 5. n. 78. cum seq. pluribus, & Clarus in d. q. 82. statuto. 7. num. 2. & q. 85. num. 2. & 3. cum cives possunt rebus, quam volunt, legem imponere. l. 1. C. de contra. emp. l. 1. & per totum. C. que res export. prob. tradit Tyber. Decia. respon. 71. num. 2. & 3. vol. 2. quia secundum eum ibi licet non possit ligare personas, potest tamen res & bona in suo territorio sita, & hanc communem testatur cum Ripa, Francisc. Becius. conf. 60. num. 1. excusari tamen forensis est asserendum, si ignoraverit tale statutum, ex tex. in cap. 1. de conscri. in 6. & l. si. C. de Decret. abor. fac. communem testatur Alexand. conf. 86. lib. 4. & Becius. ubi supra. num. 12. quæ quidem ignorantia in dubio præsumitur, attento quod ipsa exportatio non est de genere prohibitorum, ut in d. cap. 1. nisi talis forensis fecisset longam moram in loco statuendum, secundum Alexand. conf. 86. lib. 4. vel diu conversatus fuisset in ipso loco, ex l. jubemus. C. de liber. cau. vel nisi in locis circumvicinis esset similis prohibitio secundum Joan. And. in novellis. in d. cap. 1. & Doct. in l. si. & licet ff. de publi. & Alexand. & Ripa ubi supra. num. 121. & idem dicerem si aliqua lege juris communis antea id esset dispositum & usitatum. ut per Aviles, ubi supra. d. n. 7. & sic si idem quod in nostra lege esset de jure communi antea dispositum, non excusaret forensis ignorantia, quia in omnibus id erat statutum, sed si id non est de jure communi prohibitum, excusabitur ex capite justæ ignorantie, nisi ut dictum est, in locis suis vel circumvicinis idem esset statutum, vel diu ibidem forensis moram traxisset, vel conversatus esset, nam tunc justa ignorantia non datur, sed crassa & supina, & sic non excusaret, & in hac materia an forensis ligetur statuto alienæ civitatis in l. cunctis populos. C. de summa Trinit. & l. omnes populi. ff. de just. & jur. tradunt omnes latissime; nos aut hic non in statuto sed in lege loquimur

disponente circa exportationem monetæ, frumenti & similibus extra regnum.

¶ Ibi, Sacar ni saquen, etiam pro redemp. 12 tione captivorum secundum Abb. in c. significavit. num. 2. de Judais, sed an requiretur quod cum effectu id fiat vel sufficiat reperire extrahentem in itinere, & si deviat à recto itinere, culpabilis est, ut l. si quis. C. de cursu pub. lib. 12. & sic teneri videtur pena legis, ex l. 6. titul. 7. pag. 5. ut notabat Bart. in l. qui fiscoles. C. de navicul. lib. 11. verumtamen quia in contrarium plura urgebant de jure communi communiter distinguebatur, an statutum vel lex loqueretur per verbum extraxerit, seu exportaverit & non puniebatur, aut per verbum extrahet, seu exportabit, & punitur & hanc dicebat communem distinctionem Ripa, de peste, titul. de remed. ad confer. uber. num. 71. cum seq. & eum referens Clarus, in d. q. 82. statuto. num. 8. & Aviles d. cap. 52. prat. num. 21. cum sequen. & Mexia, in d. prag. panis, conclus. 1. num. 26. sic volens intelligere & declarare legem nostram, & tradit Hippol. in prat. 5. pro complemento. num. 26. fol. 145. in parvis, & iterum in l. is qui cum telo. num. 33. C. ad l. cor. de sicar. nihilominus tamen licet hac sit communis opinio, de jure communi contra eam tenebat Ripa, ubi supra. & Clarus d. num. 8. nunquam enim possent tales delinquentes in flagranti crimine deprehendi, si antequam limites exirent, inventi non punirentur, cum certum sit, quod postquam exierant limites regni, non possunt officiales extra territorium illos persequi nec comprehendere, propterea apud suos indistinctè servari inquit Clarus ubi supra, puniri deprehensos in itinere, constito quod vellent illud extra territorium exportare, perinde ac si exportassent, & sic inquit Ripa. ubi supra. num. 75. de consuetudine non servari dictam distinctionem, sed quod omnes reperti in via puniuntur ac si exportassent, & sic ipse ibidem facit aliam distinctionem, scilicet, quod aut repertus in via sponte jam retrocedebat, quando fuit repertus, & tunc nullo modo punitur, aut fuit repertus in via continuando & exportando, & tunc aut confiteretur quod exportasset nisi fuisset prohibitus, & puniendus est legis pena, aut non confiteretur, licet sit præsumptio contra eum, & tunc non venit puniendus, quia poterat poenitere antequam exiisset à limitibus, licet tunc arbitrio judicis puniri possit, licet si nulla subesset conjectura, quod extrahere volebat, absolvendus esset: & si reperitur in loco non suspecto standum est ipsius juramento, ubi tamen adessent probabiles conjecturæ quod extrahere volebat, puniretur, puta si per invia, & deserta loca esset deprehensus, nisi recta via esset ab hostibus invasa, vel inundata aquis, quia tunc excusaretur, ut optime per Ripam, hanc & alias conjecturas describentem, ubi supra. numero 77. cum pluribus seq. & iterum si esset bonæ famæ & non solitus id facere, secundum Pareum, de Syndicatu, verbo, testis, capit. 2. numero 3. folio 434. & post hæc

hæc scripta reperi latè de iis tractantem Cæpolam, in l. si fugitivi. numero 65. usque ad 70. de ser. fug. ubi à numero 71. cum sequen. tractat, quid si non sunt reperti in itinere, sed preparaverunt se ad hoc occultando frumentum in domo vel alio in loco: ex legibus tamen nostris videtur in iis rebus vetitis extrahi à regno esse jam determinatum, quando deprehensus in itinere punitur ac si jam exiisset, sive vadat per invia & insolita, vel per recta, solita & usitata loca, lege scilicet 43. infra isto titul. & libro, quoties quis deprehenditur cum rebus vetitis extrahens eas per unam aut duas leucas à finibus regni, sed & adhuc videtur legem hanc solum loqui, ut quilibet tales res possit capere, non verò ad distinguendam dictam dubitatem de jure communi existentem, ideo videtur in suo esse durare doctrina Doctorum circa hæc, quoties nondum sunt transgressi limites regni etiam per viam rectam irent ad transfundendum, secus si jam limites exiissent, eis tamen non transfredientibus limina & confinia regni, teneant tunc distinctionem, scilicet, quod si vadit via indirecta & non solita & usitata, nec ulla alia dari potest ex tali itinere conjectura quam extrahende res veritas, tunc pena legis eum punirent, ex d. l. 6. titul. 7. p. 5. & ex dictis in prin. hujus glos. & ex l. 5. & ibi glos. los lugares, eod. titul. & par. nisi esset homo bonæ famæ & non solitus hæc facere, ut dixi, si verò ibat per viam directam, tunc utique dicta communis distinctio esset, observanda, & attendenda essent conjecturæ, de quibus per Ripam, ubi supra, nam & poterat poenitere, antequam confinia exiret, & hæc mea distinctio corroborari potest ex l. 9. infra isto titul. & lib. licet ad imponendam penam mortis nostræ legis, utique requiri credo, quod extraxerit cum effectu, & ita denotent verba illa nostræ legis, de sacar ni saquen, & iterum ibi, so pena que se el oro y plata y vellon, o moneda de oro y plata o vellon que sacare, ecce igitur factum perfectum denotatur, & non aliàs neque aliter, ita quod non sufficiat ad imponendam nostræ legis penam voluisse extrahere & repertum fuisse in via directa sive indirecta, possent tamen tunc extraordinarie puniri & arbitrarie: neque obstat huic opinioni, quod eo jam exeunte à regno non potest puniri, ut inquit Clarus, ubi supra, quia per denuntiantium & testium probationem sufficere id probare, neque requiritur apprehensio, prout ex legibus istius tituli clarissime patet, & ex l. nostra jubente, in omni anno semel saltem inquisitionem faciendam, & sic videtur tenendum sub saniori consilio.

¶ Ibi, Misera por ello, idem in ducatu Mediolani statutum est, & tamen, ut inquit Clarus. d. q. 82. stat. 7. numero 1. non servatur rigor hic mortis, & itidem in nostra Hispania credo non servaretur, sed aliæ penæ à lege nostræ statutæ imponerentur, ad terrorem enim potius imponitur, quam quoad executionem.

¶ Ibi, Que una vez en cada un año heran alomeno cada uno dellos pesquisa e inquisicion, ecce quomodo non requiritur apprehensio in terminis nostræ legis & similibus, sed sufficit testibus probari esse deventum per aliquem nostræ legis dispositioni, ut tenebat Ripa, de peste tit. de reme. ad confer. Ober. n. 104. & 105. & Mexia in d. conclu. 1. numero 36. ubi à numero 26. plura dixit, & licet regulariter ut ibi per eos sic communis quod requiratur apprehensio, in nostrâ tamen materia sufficit testibus probari, & probatur ex iis verbis, licet quoad armorum amissionem & privationem extra horam portatorum vel contra mensuram à legibus designatam apprehensio in practica requiritur, & Clarus ubi supra. numero 7. refert etiam dictam communem in nostris terminis, & licet ibi dicat, quod Ripa dixerit esse contra communem, tamen Ripa asserit in n. 105. quod communis est sufficere testibus convinci etiam ubi apprehensio requiritur, de quo ultra eos tradit optime Cæp. in l. si fugitivi. n. 72. cum seq. C. de ser. fug. & Redin. in tract. de maj. prin. num. 193. cum 2. seq. vol. 16. trac. diverforum: sed an erit legitima probatio si unus testis dicit, vidisse Titium in via exportantem frumentum, alter vero dicit, vidisse eum extra territorium cum frumento, & Bal. l. observare. C. quo. app. non reci. inquit non esse plena, quia non sunt coniungendi, sequitur Ripa, ubi supra. numero 106. fol. 20. Et pro intellecta horum verborum nostri text. vide quæ dictum in l. 38. tit. 6. lib. 3. supra.

¶ Ibi, Aya lugar contra los prelados, y clergicos, y exemptos, videtur hoc contra libertatem ecclesiasticam & personas ecclesiasticas & earum prerogativas, de quibus principibus secularibus nulla est data iudicandi potestas, neque contra eos disponendi, ex tex. & materia in c. ecclesiam S. Maria. de conscri. in athen. Callan. C. de sac. eccles. c. noverint de senten. excom. extraxag. una, de consuet. in communibus, & per consequens contra clericos nullam vim legem nostram obtinere, prout in simili statuto commun. opin. testatur Felin d. c. ecclesia S. Maria. numero 89. & Clarus d. q. 82. statuto 5. numero 2. dicentes, non valere statutum laicorum prohibens rem immobilem & alienari in forensem clericum sub pena, & quod est contra libertatem ecclesiasticam, & sic non ligare clericos & expressius & clarius in statutis prohibentibus aliquid exportari extra regnum. Ita tenet Ripa. ubi supra. num. 122. fol. 21. distinguens, quod si frumentum, vinum, vel moneta processerunt ex prædiis vel redditibus ecclesiarum, non ligat clericos, si vero ex bonis patrimonialibus clericorum, tunc si bona patrimonialia gaudent privilegio bonorum ecclesiasticorum idem erit, secus vero alias, ita Ripa, ibidem vides igitur quomodo dispositio generalis nostræ legis claudicat quoad clericos & ecclesiasticas personas, præmaxime cum Covar. in c. possessor. §. 4. numero 8. id expresse velit tenere cum Grammatico, decis. 100. dicente

cense ita fuisse iudicatum: contrarium tamen defendit Minch. *contro. usu. frequ. lib. 1. c. 4. numero 18.* & cum eo Mexia *in prag. panis conclus. 5. num. 17.* dicens id similibus statutis receptum esse in pluribus oppidis Hispaniæ,

& in puncto juris verius & recipi. conductibilis, & sequitur novissime Doct. Salzedo, *in addit. ad prac. Ber. Diaz. c. 55. addi. 1. vers. 3.* hic ubi tractat à quo iudice debeat puniri, nam cum clericus, qui in hoc oppido vel regno commoratur quasi pars populi & regni videatur, & commoditatum ac incommoditatum sit expers, par est ut statuti aequalibus regatur. *l. secundum naturam. ff. de rag. jur. nec dubium est quin tale statutum utile sit, nam si fines illius territorii abundant vicinis sufficientibus ad victum totius populi, & amplius, si vina aliunde ibidem intromittantur, non possent municipes vina sua vendere, sicque id utile est vineas habentibus, reliquis non ita, id tamen sufficit ut statutum valeat, ut in simili per Fel. in d. c. Ecclesia. num. 81. Freder. conf. 35. Aymon, & alios relatos pe Minch. ubi supra item quia clericis vineas habentibus prodest hoc statutum: Et sic in nostrum propositum, ipsis etiam clericis prodest, ne bladum, vel vinum, vel moneta extrahatur à regno, ne fortassis in regno hæc deficiant, & quando lex civilis potest afferre commodum & incommodum, non dicitur præjudicialis, & neque contra libertatem ecclesiasticam, secundum Abb. in d. cap. Ecclesia S. Maria. numero 13. de consuet. & alios plures relatos per Mexiam. d. conclus. 5. num. 16. cum aliis ante & post, & sic si lex nostra ob statutum reipublice communitati convenit, potissimè ad eus vel tutelam vel regimen, iuste poterit fieri, & ligat clericos, ut per Covar. ubi supra. d. num. 8. & meo videri si moneta aut frumentum extrahatur à regno, aut vinum ad externos deferri clericis liceret contra legis nostre intentionem, quis dubitat nisi quod maximum damnus toti regno & clero resultaret? & cum ob publicam & communem utilitatem facta sit, clericos ligari, potuit lex nostra disponere, cum & ipsis etiam commodum ex ea resultare possit, & resultat, & per consequens sub censura Ecclesiæ & eus vicarii & alterius cujuscumque melius sententis sic tenendum videtur, & secundum hæc sunt declaranda dicta & allegata pro prima opinione, ut dixit Mexia ubi supra. numero. 18. & nos alibi diximus.*

IN LEGEM QUARTAM.

Si portans nummos sibi datos ab aliquo ad portandum eos extra regnum, id manifestaverit, lucratur eos, & liber remanet à qualibet calumnia vel pena. Item denuntiatus, & probans aliquem extraxisse nummos à regno, lucratur etiam partem panarum à tali extractore incursum.

SUMMARIUM.

- 1 Specialis casus hic constituitur in quo particeps & complex delicti habet præmium.
- 2 An revelans delictum, ut præmium consequatur debeat illud probare.
- 3 Iudex cautus capiens res aliquas extra regnum portatas, debet de illis facere inventarium.

Ibi, *T lo aya y gane el que ansi lo lleva,* specialis casus, ubi particeps & complex delicti habet præmium, & partem ejus, quod sicco, vel alteri propter illud delictum erat applicandum, cum de jure ex Bart. in l. 3. §. si ex stipulatu. ff. ad Syllan. communis sit opinio, quod particeps delicti illud revelans non capit partem præmii revelanti constitutam, ut dixi in tract. de decurio. vocato. Curia Pisona. lib. 2. c. 18. numero 23. potest enim ad hoc constitui præmium per correctorem civitatis, ut ubi dicitur in eod. cap. 18. numero 4. & 5. & an tunc consensus consilii civitatis requiratur & assensus, ibidem dixi, numero 25. sed an iste, qui revelat, debeat illud probare, ut præmium nostri text. vel simile consequatur, teno quod sic ex text. nostro in finalibus verbis, & ex dictis per me. d. cap. 18. num. 24. Aliter enim esset in potestate alicujus, dicere, sibi traditam esse monetam à Petro ad portandum eam extra regnum, cum sua ipsius - met extrahens esset, & sic eludere legem nostram, & eus pecuniam, & consequenter efficere, molestiam pati Petrum illum, eus pecuniam esse afferret, & sic omnino teneret probare id, quod asserit. Et nota, quod cum ceperis res aliquas extra regnum portatas, facias statim de illis inventarium, aliàs non obtinebis; ut per Suarez allegat. 18. col. si.

Ibi, *La tercia parte,* Vide in propositum per me adducta in l. 38. gloss. fide. tit. 6. lib. 3. supra.

IN LEGEM QUINTAM.

Alienigena non potest in Indiis contrahere, neque emere aurum aut argentum per se neque per interpositam personam sub nostri text. pena, & idem in Agarenis, & multonibus disponit lex nostra.

SUMMARIUM.

- 1 Valet lex vel statutum prohibens aliquid vendi forensi.

Ibi, *Ningun estrangero pueda tratar,* eam in sua dispositione cum aliis multis exteris à regno prohibitis consideravi in l. 14. numero 50. tit. 3. lib. 1. supra.

Ibi, *No pueda comprar oro ni plata,* valet enim lex, & statutum prohibens vendi aliquid forensi, & extraneo, ut per Tiraque. de retrad. Linag. in prefatio. numero 14. & quid si ne alienetur in clerico, dixi in l. 1. supra isto tit. & lib. numero 20.

IN

IN LEGEM SEXTAM.

Pretium solum taxatum peti potest pro moneta, & non amplius.

SUMMARIUM.

- 1 Monetam an liceat in conscientia permutare vel pluris vendere quam valeat.

Ibi, *No se pueda llevar mas de lo que valen,* sed an in conscientia licebit pluris vendere, vel permutare quæ monetam, quam taxatum sit à lege pretium ejus, Navar. in addit. Hispan. ad cap. 18. man. in addit. ad cap. 23. numero 84. fol. 55. inquit, quod sic, dummodo sit modicum, & exiguum, & sequitur Covar. alios referens in tract. de Monet. c. 7. numero 3. vers. secunda conclusio, ubi in illo numero 3. per conclusiones hæc differit, dummodo aliqua cautela, videlicet, cum numismata non permutantur, aut venduntur, ut numismata, sed ad deaurandum aliquid, vel ad ornamentum, aut annulos, in aureas, torques, & in his similia conficienda.

Ibi, *Pero bien permitimos,* vide Covarro. ubi supra. numero 4. concl. 3. de iis differentem.

Ibi, *Que las leyes permiten,* scilicet l. 4. tit. 18. lib. 5. supra.

IN LEGEM OCTAVAM.

Excusates à regno pro expeditione suorum negotiorum possunt extrahere pecuniam auream, vel argentam pro expensis faciendis necessariam servato nostra l. tenore.

SUMMARIUM.

- 1 Pro sui usus gratia an liceat monetam extrahere à regno.
- 2 Licentia ad extrahendam monetam à regno qualiter concipiatur & n. per quod tempus duret talis licentia.
- 4 Corrector populi non potest licentiam præbere extrahendi monetam à regno.

Ibi, *Han Menester llevar moneda para su costa e gasto,* pro sui enim usus gratia licitum est extrahere ut dixi in gloss. 1. legis prima, supra eodem.

Ibi, *Mandamos, y ordenamos,* qualiter autem sit concipienda licentia ad extrahendos quæ nummos extra regnum, vide text. in l. 20. tit. 18. par. 3. ubi gloss. alia dicit, & per quod tempus duret talis licentia & per Rebus. in l. un. cap. C. de sententiis, qua pro eo quod inter. not. d. 1. numero 13. pag. 336. corrector tamen populi non potest talem licentiam concedere & secundum Mexiam ubi supra. concl. 1. numero 25. & Aviles. c. 52. pratorum. gloss. magna, numero 26. nisi ex permisso nostre legis & servato eus tenore, & non aliàs.

Arreceda in Recopilationem. Tom. IV.

IN LEGEM VIGESIMAM

PRIMAM.

Habentes animalia, & greges intra duodecim leucas, tenentur ea in agris deferbere, & si moriantur aliqua, vel perdantur, statim de eis juramento domini.

SUMMARIUM.

- 1 Pastoribus & custodiens quando credendum sit de morte animalium, vel eorum; qua eis custodienda dantur.
- 2 Epidemia accidens excusatur pastorem ab interitu animalium.
- 3 Dominus si est solvens dimittere oves in campo, excusatur pastor si eas ibi demittit, & lupus comedat.

Ibi, *Pero si dixere que se le perdio, o muria sin aver en ello encubierta alguna, sea creydo por su juramento.* Videtur hic esse text. probantem, quod credatur pastoribus super quæ morte, vel amissione gregis; idque clarius videtur probari in l. 2. tit. 21. infra. lib. 9. ubi dicitur, quod satisfaciatur pastor demonstrando pellem cum juramento, quod est illa pellis animalis mortui sibi in custodiam dati, & sic quod corrigantur jura antiqua probantia, id non excusare pastores, nisi probent, id sine culpa sua contigisse; ut est text. l. si quis fundum §. imperator. ff. locat. notat gl. secundum unum intellectum Bart. & communiter Doctores in l. si quis ex argentiarii. §. prator ait in fine ff. de edend. & notat Ant. Gom. 2. tom. variarum c. 7. numero 22. vers. advertendum tamen, item l. 15. tit. 8. p. 5. quæ idem designate indistincte videtur, quidquid Ant. Gom. ubi sup. velit, distinguere, sicut de casibus, qui sine culpa evenire solent, ut tunc pellis, & juramentum sufficiat, secus si de aliis, qui cum culpa, ut tunc non sufficiat, nisi probet, sine culpa sua id accidisse, nam hæc distinctio est contra prædicta jura & contra dictum communem Bart. intellectum & contra eam insurgit gl. penul. in l. 10. tit. 14. p. 2. etiam si dictam distinctionem sequatur etiam Orosc. in d. l. si quis ex argentiarii. conf. 748. vers. 10. ubi sic dictam legem part. voluit intelligere, & voluit gl. parva in d. l. 10. tit. 14. p. 3. nam d. l. 15. tit. 8. p. 5. non patitur hanc declarationem, cum & in datinis quolibet loquatur, & sic de morte, quæ est de casibus, qui sine culpa evenire solent, & nisi hilominus inquit lex, debere pastorem probare, id sine culpa sua evenisse, probando tunc temporis in regione illa, ut ibi inquit gloss. senales. tertium, vel quartam partem animalium gregatim pascentium mortuam esse, excusat enim pastorem ab interitu pecudum Epidemia & accidens secundum Ripam de peste 1. p. 2. numero 167. cum dicitur sequent. fol. 7. ubi inquit, quomodo pastor probabit mortem animalium, & Boerius de off. 216. vel itidem excusabitur pastor, si probet quod dominus erat consuetus dimittere oves

X in

in tali loco, ubi pastor eas dimisit, nam tunc si lupus illas comedit, excusatur pastor secundum Capol. in l. quis sit fugitivus. §. apud Labonem numero §. ff. de edend. fol. 66. Tib. Decian. conf. 25. num. 16. & 17. lib. 1. hac tamen omnia videntur correcte per has nostras leges in presenti, & in d. l. 2. tit. 21. infra lib. 9. prout tenere videtur Pal. Rub. in rep. c. per vestras. §. 12. numero 12. fol. 115. col. 3. quem sequi videtur Did. Perez. in l. cohered. §. cum filia. ff. de vulgari. numero 277. & in l. 12. tit. 14. lib. 2. ord. col. 555. in princ. & tenebant aliqui relati per Boer. d. decif. 216. n. 1. & 2. & Cal. in consuet. Burg. Rub. 4. §. 23. numero 56. & 62. de iis etiam agit. Vides igitur quomodo aliqui ex nostris ita tenent in correctionem iurum civilium. Ego tamen, si licet meum exiguum verbum proferre, teneo leges nostras non derogare, neque corrigere legem illam partitaram, neque jura communia praedictam distinctionem facientia, sed potius in suo esse remanere, in quantum probant, non sufficere juramentum pastoris, neque pellem ostendere, nisi & aliquibus signis pastor probaverit, id sine culpa sua contigisse, ut inquit dicta lex part. & insuper secundum text. ibi juraverit, id ita sine culpa sua contigisse, sive sint de casibus, qui sine culpa acciderent, sive non, ex hoc intelligo verum esse, quoties pastor ille ex officio publico, vel privato ad custodiam tenetur, & insuper recipit mercedem pro hoc, tunc enim loquitur dicta lex part. & leges similes, quae sub titulo de locato & conducto loquuntur, ita ut custodia etiam in commodum pastoris resulret propter mercedem ei constitutam, secus vero si etiam ad custodiam tenetur ratione officii publici, vel privati, custodia haec est sine salario, & mercede, solumque principaliter resultat in commodum illius, qui animalia, & pecudes mortua non esse praetendebat, nam tunc sufficeret demonstrare, & probare occasionem illam amissionis, vel mortis ad se excusandum, & excusabitur custos, nisi è contra probetur, culpa sua occasionem contigisse & ita procedant l. 20. tit. 13. par. 5. & l. 10. tit. 14. p. 3. & hic ultimus casus limitetur, ut non procedat in casu legis nostrae, & d. l. 2. tit. 21. lib. 9. infra, ubi juramentum sufficit, & pelles, tanquam casus speciales, quia sic legislator id specialiter in eis voluit statuere, aliae vero leges generaliter & sic evitatur correctio, quae omnino evitanda est, & post haec scripta vide Peraltam in l. cum ita legatur. §. species numero 5. de legat. 2. dictam distinctionem volente cum Doctoribus ibi, quae notanda sunt, quia non sic reperies declarata, & congesta, & procedunt haec, nisi aliud de consuetudine antiqua in regione illa, vel ex contractu partium resulret, nam tunc consuetudo servabitur, & itidem contractus à partibus super iis initus, prout quotidie recurrimus ad contractus, & obligationes à pastoribus pecudum factas cum populis, & vicinis eorum.

IN LEGEM VIGESIMAM QUINTAM.

Panis, & legumina extrahi à regno non possunt sub nostri text. pena.

SUMMARIUM.

- 1 Frumenti appellatione non continentur legumina.
- 2 Leguminum appellatione continentur cicera, lentes, fabae, pisa, & similia, non tamen venit cannabis.
- 3 Triticum si prohiberetur exportari, legumina comprehenduntur.
- 4 Statutum puniens bladum exportantem an comprehendat legumina & an tunc licebit exportare hordeum, speltam, vel avenam. n. 5.
- 6 Statuto prohibente extrahi triticum an licebit exportare farinam & 12. 13.
- 7 Per medium non prohibetur potest fieri transitus in effectum non permissum.
- 8 Portando farinam fraudari poterit Episcopus, cui ex consuetudine vel privilegio debetur certa parva mensura frumenti pro quolibet modo quod portat in civitatem.
- 9 Contraria opinio imo quod extrahens farinam comprehendatur legis nostra & similitam pena.
- 10 Prohibiti extrahere ligna extra territorium non possunt extrahere naves & galeas qua ex illo ligno fiunt.
- 11 Prohibitis portare ligna Saracenis & Barbaris non potest eis vendere ligamina galearum.
- 12 Frumenti appellatione non venit proprie farina, & numero 13. id alio modo declaratur.
- 14 Lex penalit, etiam si sit odiosa, extenditur ob favorem publicum.
- 15 Prohibitis extrahere frumentum an sit prohibitis extrahere farinam.
- 16 Saccus ubi portatur frumentum an erit etiam perditus, ubi n. 17. 18. an res licita extrahi consuebitur propter illicitam cum ea extraham. & n. 18. & 19. contraria pars fulcitur & n. 21. limitatur, & 26.
- 18 Partis ratione totum asportur.
- 19 Navi confiscata an consentiat confiscata scapha, & confiscato usino consentiat salma confiscata.
- 20 Res unius socii non consentiat confiscare ob confiscationem veram alterius socii illicitas portantis, nisi ut ibi. n. 21.
- 21 Valet statutum & consuetudo ut res licita propter illicitas confiscentur.
- 23 Dominus rerum ubi illicita exportantur an habeat regressum ad res suas vel contra exportantem.
- 24 Domini ignorantia ipsius juramento probabitur nisi contra probetur.
- 25 Lex vel statutum etiam si dicat debere fieri juramento alicujus, probari potest contrarium.
- 26 Res licita & illicita confiscantur quoties inseparabiles sunt.

- 27 Extrahens sui usus causa res vetitas, si montato proposito eas vendat, an excusetur.
- 28 Agricultores forenses si frumentum suae agriculturae in suum Regnum portent, an puniuntur.

Ibi, Pan ni legumbres, caute adicitur verbum (legumbres) quia non continentur frumenti appellatione & legumina, ex l. frugem. §. frumentum. ff. de verb. sig. & l. panum. §. sine autem frumentum & §. si ff. de pen. leg. & l. mella. in fin. ff. de aliment. & cibariis leg. & hoc verius esse testatur Ripa de pest. tit. de remed. ad conservand. ubert. numer. 53. fol. 19. & Rebut. in d. l. frugem. pag. 500. vers. 5. sub nomine, ubi pag. 498. vers. leguminibus, inquit, 2 leguminum & appellatione contineri cicera, lentes, fabas, pisa, & alia id genus, non tamen venit cannabis, ut ibi inquit ipse Rebut. sed si prohiberet triticum & exportari, legumina comprehenduntur quia est ampla tritici appellatio, ut per Ripam ubi supra numero 55. Sed quid si statutum puniat exportantem 4 bladum, an etiam contineatur & exportans legumina, dicendum est quod sic, secundum gl. & Bart. in l. 1. §. co. ff. de aqua pluv. arcen. & Rip. ubi supra numero 56. ubi numero 57. quarit, an tunc licebit portare hordeum, speltam, vel avenam, & post disputationem inquit, & concludit, quod sublato communi usu loquendi, non licebit, eo tamen usu attentio licebit: Sed an ex simili statuto, vel lege, ut nostra prohibentibus extrahi triticum, comprehenditur etiam & farina, & videtur, quod non, quia verba statuti non conveniunt, & sic non convenit depositio l. 4. §. toties. ff. de dam. infect. l. quod constitutum ff. quidem test. milit. frumenti enim appellatione non continetur farina, mutata enim forma mutatur res, frumenti namque potentia per mutationem in farinam adeo victa est, quod ad suas vires, suaeque initia amplius reverti non potest l. Julianus. §. sed si quis. ff. ad exhibend. l. questum. §. illud ff. de leg. 3. à verbisque statuti non est recedendum l. non aliter. de leg. 3. per mediumque non prohibitur potest fieri transitus in effectum non permissum & l. per jusjurandum. §. & si fidejussor. ff. de accept. & sic dixit Felin. in c. ecclesia sancta Mariae, de constit. quod portando farinam fraudari poterit episcopus, cui ex consuetudine, vel privilegio debetur certa parva mensura frumenti pro quolibet 8 modo & quod portat in civitatem, ex quibus hanc opinionem tenuerunt Dynus in d. l. questum. §. illud, & Gand. in tract. malefic. Rubr. de reb. non per. contra debet. q. 4. vers. item pone. dicens ita fuisse Paduae iudicatum, & hanc sequitur subdens esse communem, & quod ita vidit de facto servari, in tract. de stat. 2. p. 9. in 2. p. tom. 6. tract. diver. doct. Bald. in margarita, verb. frumentum. Pro contracta tamen parte, imo quod extrahens farinam comprehendatur legis nostrae, & similitam pena, & pro hoc facit text. in l. si cui lana ff. de leg. 3. ubi lanae appellatione etiam comprehenditur lana filata, quae semper lana dicitur, & recedendo in Recopilationem. Tom. IV.

donec ponatur in tela, & sic dicemus, quod appellatione frumenti continetur farina, donec convertatur in panem, & frumenti, & farina eadem est usua. l. in venditionibus. §. fin. & l. sequent. ff. de contrahend. empr. imo & fortius dicendum videtur de farina, quam de lana, eo quod farina non videtur nova species à frumento, sed ea, quae prius latitabat, detecta potius apparet l. adeo. §. cum quis ff. de acquirend. rerum dom. Item & quia prohibiti extrahere ligna extra territorium non possunt extrahere naves, & galeas, & quae ex illo ligno fiunt, 10 ex text. in c. ita quorundam. de Judais. Ubi prohibitus portare ligna Saracenis, & Barbaris non potest eis vendere ligamina & galearum, quem text. ad hoc alia adducens allegat Boerius decif. 177. numero 4. item quia ne fiat fraus legi, idem dicendum de farina, quod de tritico, ex text. in l. sed Julianus. §. mutui. ff. ad Macedon. ubi prohibito Macedoniani de non mutando pecuniam numeratam filio familias, extenditur ad frumentum, & farinam, ne fiat fraus legi, item quia militat eadem ratio in farina, quod in fumento, eo quod ratio, & mens ita utentium fuit providere, ne proveniat caecellia propter exportationem frumenti, quae ratio etiam militat in exportante farinam, ergo etiam militabit dispositio l. à Tizio. §. illud. ff. ad l. aquil. & in talibus non verborum sonus, sed effectus attendi debet, ex quibus hanc secundam opinionem tenent Bart. & Rainer. in d. §. questum, & Bald. sibi contrarius in l. non dubium. C. de leg. & in l. quod non ratione. ff. eod. & Rebut. in d. l. frugem. pag. 500. vers. & prohibitis, & Guid. Pap. decif. delphi. 373. sic pluries per parlamentum delphinatus iudicatum fuisse confirmans, & magis ample Alex. conf. 130. incipienti, super eo, de quo queritur, an fides col. 1. vol. 6. & eam etiam sequitur Avil. c. 52. prat. glof. en la tierra. numero 19. ubi fallò allegat Albericum pro hac opinione, & hanc etiam secundam opinionem sequitur eam dicens communem Ripa in tract. de peste tit. de remed. ad conservand. ubertat. numero 50. ubi inceptit à numero 43. cum sequent. quem refert Vivius relatus per Julium Clarum lib. 5. recep. sententiarum. §. fin. q. 82. statuto 7. numero 6. ubi inquit, ita vidisse semper servari, & sequitur Bertach. de Gabel. in 11. q. 2. particula. 8. partis princip. & Francif. Lucan. in tract. de fisco. 4. p. numero 19. in 12. volum. tract. diver. doct. & novissime Mexia alios allegans in Prag. cassapavis concl. 4. per totam. Neque obstat quod appellatione frumenti non venit farina, quia id alicui legatur frumentum, & sic si 12 alicui legatur frumentum, censetur legata farina secundum Bald. in l. 1. C. de fruct. & lit. expens. & Bar. in d. l. à Tizio. §. illud. ff. ad l. Aquil. & ibi glof. Nos autem non dicimus in hac secunda opinione, quod ex vi verbi comprehendatur farina, sed tantum ex mente statuentium, quae mens non minus est observanda, quam verba l. nominis. & rei. §. verbum ex legibus. ff. de verborum signific.

significat item & quia id verum est, quod farina non continetur appellatione frumenti in oratione, & dispositione affirmativa, ut cum quis tenetur dare frumentum, farinam dare non tenetur, & ita procedat opinio, secus vero in prohibitiva dispositione, quia in prohibitione totum negatur; glos. in l. hoc genus. ff. de condit. & demonstr. Rebus. d. pag. 500. in fine. Neque obstat quod lex est penalnis, & sic odiosa, & ideo non extendenda, ex c. odia. de Reg. jur. in 6. quia cum sit in favorem publicum introducta, amplianda est, & non restringenda, & praesertim ex identitate rationis l. illud. C. de sacros. eccl. Roland. à Vall. consil. 72. numero 34. cum aliquibus sequentibus libr. 1. etiam si agatur, de favore publico secundario l. hoc modo, in fine. De condit. & demonstr. etiam in peccatis l. cetera. §. hoc senatus consultum, & ibi Jas. notab. §. ff. de leg. 1. traditur per Felin. in cap. translac. de conscri. Hippol. in pract. §. aggreddior. numero 64. ubi plura de utilitatibus publicae tenore. Ex quibus etiam idem erit dicendum in exportante panem coctum, & cum sit eadem ratio, ut tenet Rip. ubi supra numero 52. & Mel. d. concl. 4. numero 3. fol. 67. col. 4. Boerius decis. 177. numero 5. etiam si Avil. dicit. cap. 52. d. numero 19. aliud velit in pane cocto, sed fallitur, quia est eadem ratio, quae tamen ubi deficeret, non veniret panis coctus appellatione frumenti secundum praedictos maxime Rip. d. numero 52. Sed est quaestio non minus singularis, an faccus, ubi portatur frumentum, vel farina etiam amittitur, & sic ut alii alio modo quaerunt, an res licita portari confiscabitur propter illicitam cum ea portatam, & videtur, quod confiscetur ex text. in l. ceterum ferro. §. si dominus. ff. de Publ. & vetig. & ex l. qui Saccum. ff. de Furr. & ex l. 26. nostri tituli & libri, & quia faccus est quid accessorium ad ipsum frumentum, & sic debet sequi suum principale l. eos. C. de usur. cum vulg. Item & propter partem minantem ruinam, quis mittitur in possessionem totius domus ruinosae l. si finita. §. ex hoc edito. ff. de dam. infect. & facit l. si peculium de pecul. & de except. rei jud. l. si quis cum totum, & ratione partis totum auferitur. l. etiam si parvis ff. de legat. 1. l. 1. & 2. C. de plus petit. & sic hanc opinionem tenuerunt Dyn. & Jacob. de Aret. in dicto §. si Dominus, sequitur Castillo, in l. 1. Taur. fol. 20. column. 4. in fin. versicul. & nota super hoc duo menti tenenda, & hanc dicit esse communem, sive sint res licitae portantis, sive alterius, modo sit sciens, & consentiens, Boerius decis. 178. numero 25. quem refert Clar. d. quest. 82. stat. 7. numero 9. Pro contraria vero parte, imo quod illicita solum confiscentur, facit, quia separatum causa, separata est ratio l. fin. ff. de calumniat. l. rescriptum ff. de iis, quibus ut induit. & pro hac opinione allegatur text. in l. Publicanus. §. 1. ibi, ut si quis amplius. ff. de Publicanis, & vetigal. l. Sancimus. C. de panis, & argument. l. 1. §. idem Labeo. ff. de aqua quotid. & aliv. & l. 1. §. si dua ff. quorum legat. Neque debet extendi poena ultra delictum, ut in dicta l. Sancimus, sed in poenis stricta interpretatio est facienda, ut l. interpretatio. ff. de poenis, & sic confiscata navi

non censetur confiscata scapha, nec confiscata si salma censetur asinus confiscatus, & e contra & hanc opinionem tenuerunt Cyn. in l. cum proponas. C. de Naut. favor. Bartolus in dict. l. ceterum ferro. §. Dominus Angelus in l. usuras. ff. de usuris, Bald. in dict. l. cum proponas, & hanc communiter servari affirmat Albericus in tractat. de statut. 4. parte, quaestio. 4. numero 5. & eo relato dicens eam ut mitiorem sequendam Clarus in dict. numero 9. & sequitur eam Bertach. de Gabell. part. fin. quaestio. 12. & sequent. & Ripa in dict. tractat. de pest. in titulo de remedio ad conservandum uberi. num. 131. ubi pro ea dicit facere text. in l. Nam quod liquide, in principio. ff. de pan. legat. ubi in legato praenoris, quod est favorabile, non veniant vasa, ergo in confiscatione odiosa confiscato frumento non censetur vas confiscatum, & hanc itidem opinionem sequitur Aviles dicit. cap. 52. glos. En la tierra. n. 1. & Mex. in pragmat. Paris concl. 1. glosa 1. numero 15. & 21. Suarez allegat. 28. folio. 144. versicul. sed posito quod omnia in antiquis, & sic ex hac ultima communi opinione rejicienda est distinctio Baldi in dict. l. cum proponas, & relatorum ubi in legato praenoris, quod si res licitae, & illicitae erant delinquentis, omnia confiscabuntur, secus vero alia; haec tamen distinctio est contra hanc communem, ideo rejicienda; nam res commodata, & aliena clarum quod non sunt confiscandae, nec res unius socii alterius socii illas portantis contra eventum inscio, & altero socio, & non consentiente, secus alia; ut per Ripam, ubi supra n. 131. & Mex. ubi supra n. 16. & 22. & sic haec opinio secunda tenenda est, & sequenda. Quam limitabis primo in duobus casibus, in quibus procedit prima opinio, & ejus fundamenta, primo enim limitatur, ut non procedat haec secunda opinio, quoties lege, vel statuto aliud disponitur, & tunc enim faccus, & plaustrum, & scapha, & asinus confiscabitur, ut in l. sequenti pro prima opinione allegata disponitur expresse, prout de jure, & consuetudine fieri potest, & valet tale statutum, & consuetudo, secundum Baldum in dict. l. cum proponas, & Francisc. Licca in tractat. de fisco. 4. part. numero 11. in 12. volum. tractat. divers. doct. & tunc si res licitae sunt alienae, & non illius, qui eas portat, Dominus, qui ignoranter commodavit, habebit regressum contra exportantem, qui si non sit solvendo, restituetur ex clausula generali contra statutum, & sic recuperabitur eas, ut per 23 Ripam ubi supra n. 132. cum duobus sequentibus, & Mex. ubi supra n. 17. & tunc ignorantia domini rei illius juramento probabitur, & ut per Rip. ubi supra n. 135. nisi contrarium probetur, quia quando ex legis vel statuti dispositione deferretur juramentum, potest nihilominus adversarius probare contrarium, etiam si lex, vel statutum dicat statari, debere juramento secundum l. 2. §. si absens, ubi DD. ff. si ex noxali caus. agar. quam sequuntur relati per Tiraquel. de Rerrat. linag. §. 4. gl. 1. n. 1. cum aliis sequentibus, ubi n. 3. hanc dicit magis communem sententiam, & Hojed. de Benef. in compat. 1. p. c. 13. n. 45. in vol. 15. tractat. divers. doct. p. 1. ubi n. 4. cum sequentibus. dixerit

dixerit cum Felin. & Doctoribus in c. cognoscetes de conscri. num. 12. & ibi Dec. numero 18. an probatio ignorantiae, quae sit juram. illam allegantis dependeat ex iudicis arbitrio vel non, Secundo limitatur haec secunda communis, ut non procedat, quoties res licitae, & illicitae inseparabiles sunt, ut frumentum, & aliae merces commixtae, nam tunc omnes confiscantur secundum Alber. ubi supra d. q. 14. numero 5. & Rip. ubi supra numero 131. ubi inquit, quod generaliter res, quae possunt sine corruptione subiecti separari a re confiscata, non comprehenduntur in ipsa confiscatione. Quae omnia notabis, quia non sic reperies congesta, ac declarata, ulterius, quod pro usui sui causa licebit exportare frumentum extra regnum, puta si cum familia se ibidem confert, & juramento suo statuitur super hoc, ut utrumque tenet Ripa ubi supra numero 108. & 109. & in l. 1. supra eod. diximus, & ibi idem Ripa num. 111. cum duobus sequentibus tractat, quid si dum sui usus causa extraxit, mutato proposito vendiderit, ut, an reincidat in poenam, & qualiter probabitur animus hic, ibidem declarat. Et quid in agricultoribus forensibus partem suam frumenti portantis, & ad suum regnum, vel partem suam vendentibus uni civi, vide Rip. ibi numero 107. & 108.

IN LEGEM VIGESIMAM OCTAVAM.

Quod intra regnum, & in locis de señorio prohiberi non possit panis extrahitio, & aliarum sustentationum, sed quod libere de uno ad alium intra regnum exportentur.

SUMMARIUM.

- 1. Victualium nomine venit panis.
2. Auctionatores, & regatarii prohibiti emere victualia ante horam nonam, non possunt ante illam horam emere hordeum, fenum & similia, inspecta proprietate vocabuli.
3. Invitatis ad nuptias an sint danda necessaria pro equorum sustentatione.
4. Verbum, libere, actum liberum, & spontaneum & generale sine restrictione denotat & 5.
5. Panis & victualia an possunt extrahi de uno loco ad alium in regno, etiam si dicatur quod locus ille prius est providendus & numero 7. declaratur.

Ibi, & otras viandas. Ponderanda est dictio illa (Otras) latius alius, alia, aliud, quae quidem sui naturae est repetitiva similibus, ut sic intelligas hic esse text. probantem, quod panis potest dici (victualia) nam cum iis verbis text. noster, victualia nominet per dictionem repetitivam, & similitudinariam, necessario fatendum est, legem nostram probare, panem dici victualia, & consequenter victualium appellatione panem, & sic fenum, avenam,

hordeum, & similia ad victum equorum deputata comprehendit, quia dicit canon visitatori danda esse victualia, & sub hoc nomine includuntur fenum, & similia necessaria pro equitatis c. cum Apostolus, de conscri. c. si episcopus, de offic. ord. in 6. ex quo inquit Bald. consil. 192. quidam victualia vol. 5. quod auctionatores prohibiti emere victualia ante horam nonam, non possunt ante illam horam emere hordeum, & fenum, & similia inspecta proprietate vocabuli, sequitur Rip. in d. tract. de peste in titulo de remed. ad conservat. ubi numero 58. & Rebus. in l. verbo, victus, pag. 328. vers. notandum est. ff. de verb. signific. qui aiunt, quod attentu usu communi loquendi pro excellentiam solum comprehenduntur appellatione victualium necessaria ad victum hominis, & ideo non sine mysterio lex nostra ad excludendam difficultatem talis communis usus loquendi, verbum pan, prius praeposuit, ut intelligeretur, quod non solum victualia ad victum hominis necessaria comprehenduntur, sed ad equorum sustentationem convenientia. Ex quo Rebus. ubi supra tradit pro invitatis ad nuptias, quod talibus etiam necessaria pro equorum sustentatione danda non sint, & si in loco illo hospitalis adsunt, & secus vero alia, licet inter nobiles personas invitantes ad nuptias alios extraneos a loco illo indistincte provident victualia pro horamibus, & equis necessaria.

Ibi, & mandamos que libremente se pueda sacar el pan y viandas de un lugar a otro dentro del reyno, notandum est adverbium illud, libremente, latine libere, ut intelligas facultatem hic concessam libere in toto regno extrahendi panem, & victualia & de loco ad locum nulli restrictioni, aut limitationi subjacere; de ea enim intelligitur facultate, quae nec iure, neque aequitate, neque ratione aliqua regulatur, sed in absoluta illius residet potestate, est enim maxima vis dictionis hujus (libere) cum potestatem tribuat faciendi actum sua sponte & alterius voluntate non requisita, ut utrumque dictum refert, & tenet cum aliis ab eo relatis Menoch. de arbit. jud. lib. 1. q. 7. numero 33. & 34. cum aliquibus sequentibus. Idem etiam advertenda sunt verba sequentia nostrae legis, & que la saca sea comun en todos los nros Reynos, & ibi, & que ninguno tenga poder de la vedar sin especial licencia, & mandado nuestro, dum cum iis enixis verbis, & geminatis lex nostra loquitur ex geminatione verborum, & sensuum in idem recedendum enixam legislatoris voluntatem comprehendendo ex late dictis de geminatione per Doctores in l. Ballista. ff. ad Trebell. & per Everard. in loco a geminatione, ut sic ex lege nostra recte intelligas esse dispositum, ita liberam esse potentiam extrahendi victualia, & panem de uno loco ad alium in toto regno, quod nullo modo possit prohiberi, nec vetari per iudices aliquos, etiam si dicant, quod prius providendus est populus, & quo talia extrahuntur, idque verba illa, sin especial licencia, & mandado nuestro, quasi cum Rex sibi hanc potestatem reservaverit, omnibus aliis eam admisisse videtur. Regem autem hanc licentiam non concedere, nisi cum causa, asserendum est, quia leges suas observare, credere debe-

mus, neque leviter eas subversurum esse; causa autem, quoniam alia esse potest, quam quod populi prius provideantur, ut apparet ex l. 29. immediate sequenti, hanc tamen causam rex sibi reservabit ex lege nostra, ergo iudices inferiores regis etiam sub pretextu hujus causae non poterunt prohibere extractionem hanc a loco suae jurisdictionis ad alium regni locum, & per consequens ex iis omnino sit asserendum assumptum Avend. cap. 19. prat. numero 35. in fine. libr. 1. ei attributum a Mexia in pragmat. res. par. con. 1. numero 56. non esse compatibile cum dispositione nostrae legis, dum eam voluit declarare, ut procedat, proviso prius populo, falluntur enim meo videri in hoc, & sic in terminis vidi jam provisione regia legem nostram servari justam, & quamvis per iudicem responsum fuit, imo per civitatem dictum, quod erat penuria in populo illo, qui prius providendus erat de pane, nihilominus secunda provisione fuit iustum, ut non obstante responsione illa lex nostra servaretur, & ex dicta l. 29. sequenti hae opinio corroboratur, & sulcitur contra Avend. & Mexiam, ita ut nulla responsio congrua possit in contrarium assignari. Praefertim quod Avend. ibidem & ante eum Afflictiis decisione Neap. 290. numero 9. idem asserens loquuntur, quoties ad partes prohibitas extrahi, talis panis extrahatur, & victualia cum licentia regis, tunc enim nimirum si licentia illa sit interpretanda, ut potius populi regni prius remaneant provisum, ut inquit dicta lex 29. quia in dubio princeps videtur id observandum vel- le, sed ubi ad loca permessa a lege fit extractio, nullo modo fieri potest prohibitio pretextu cu- juscumque causae, nisi ex speciali licentia, & mandato regis, nam cum lex ei reservat, omnibus aliis admittit potestatem dispensandi, & interpre- tandi legem, cum ejus sit interpretari, cujus est condere, & sic populi praetendentes hanc extrac- tionem prohibere, adeant regem, & ejus con- siliium significantes ei necessitatem populi, ut dignetur praebere provisionem, ne extrahan- tur panis, & victualia a populis illis, nisi prius facta aestimatione, & cala, & cata, & provisio populi pro anno illo, & pro semine anni se- quentis, ut inquit dicta lex 29. vel utantur tales populi remedio l. 18. tit. 11. supra. lib. 5. per- mittentis pro tanto capi panem pro provisione depositorum publicorum, vel vicinorum, qui ut ibidem, & alibi dixi, poterunt petere panem illum pro tanto ex dictis per Covar. libr. 3. variarum. cap. 14. numero 6. & sic vidi jam concessam provisionem a Regio consilio cuidam villae, ut daretur ei, & vicinis frumentum decimarum pro tanto ab arrendatoribus earum, & dabitur quotidie petentibus hae provisio in consilio, per carta acordada, ut si bene me- mini, dixi in d. l. 18.

Ibi, Pierdan, hunc ad alios casus per me congestos sub l. 4. titulo 25. lib. 4. supra, ubi privationi officiorum est locus, adde.

IN LEGEM VIGESIMAM NONAM.

Carnes, & panis non extrahantur a regno, neque in locationibus reddituum regalium contrarium apponatur pro conditione, & cedule, & provisiones contraria obediantur, & non adimpleantur, & dentur ad hoc Regia provisiones in Senatu Regio, licentiaque extrahendi non aliter detur nisi proviso prius Regno.

Ibi, Sean obedecidas, y no cumplidas, vide quae in proposito diximus in l. 1. numero 17. & in l. numero 53. tit. 14. lib. 4. supra.

Ibi, Sin hazer primeramente, pro horum declaratione vide quae diximus in l. precedente.

Lex 39. sequens est declaratoria, aut limitatoria nostrae, & praecedentis, & allegat eam in sua dispositione Avend. cap. 19. prat. numero 35. ad finem lib. 1.

IN LEGEM TRIGESIMAM PRIMAM.

In hoc regno non immittatur vinum Aragoniae, Navarrae, & Portugaliae, neque alia res in lege nostra contenta.

SUMMARIUM.

- 1 Vinum quotuplex sit remissive.
- 2 Prandium caninum quid sit.
- 3 Vinum non est mustum neque e contra, neque vinum est acetum vel contra.
- 4 Copulae natura est diversa apponi.
- 5 Acetum non continetur appellatione vini.
- 6 Mustum non licet reddi pro vino murato, neque contra.
- 7 Vini appellatione an vera continebuntur.
- 8 Vini appellatione non continetur exportans aquaticum seu poshama, cervisiam, zidronicum, zitum aromaticum & similia.
- 9 Filam vini exportans contra legem causa gus- sus non tenetur.
- 10 Saleem de jure civili licitum videbatur un- cuique emere & vendere; sed Domini tem- porales usurpaverunt contrarium & n. 12. in contrarium arguitur, & ibi declaratur, & n. 13.
- 11 Salinaria vocantur domus ubi sal portatur & venditur, vel dicuntur certa tributa danda domino terra. n. 12.
- 12 Salinas quis prius instituerit.
- 13 Salinaria privata Rex capere non potest, nisi data aestimatione privatis illarum Domini.
- 14 Salinaria omnia jure nostro regio in Regem sunt incorporata.

Ibi, Vno, quotuplex sit vinum, & Boerius in decis. 177. n. 10. ex Aulu Gellio lib. 14. multum Aticarum cap. 30. ubi inquit tria esse genera vini, nigrum, album, medium, quod vocant, Kirron, gilvum, & novum, vetus, medium, & efflicere nigrum vires, album urinam, medium Terin, novum refrigerare, vetus calefacere, medium vero esse prandium caninum.

2 caninum. Quid vero significet prandium & ca- ninum, rem leviculam, diu & anxie quavis- mus; prandium autem abstemium, in quo ni- hil vini potatur, caninum dicitur, quoniam canis vino caret, cum igitur medium vinum appellasset, quod neque novum esset, neque vetus, & plerumque homines ita loquantur, ut omne vinum, aut novum esse dicant, aut vetus, nullam vim habere significavit, neque novi, neque veteris, quod medium esset, id- circo pro vino non habendum, quia neque refrigeraret, neque calefaceret, haec Aulus Gellius ubi supra, alia per Doctores in l. vinum. ff. si cert. petat. videri possunt.

Ibi, T mosto, y vinagre, hic habes tex- probantem, quod vinum non est mustum, ne- que acetum, & contra acetum, & mustum & non dici possunt vinum; nam cum text. hic loquatur copulative per dictionem illam copu- lativam, y, omnino est intelligendum, esse diversa omnia illa, inter quae copulativa ap- ponitur. Haec enim est copulae natura, & ut inter diversa apponitur secundum glof. & Doct. in l. 1. ff. de Just. & Jure. prout & Michea. 6. habetur, dum dicitur, tu seminabis, & non me- res, tu calcabis olivam, & non ungeris oleo, & mustum, & non bibes vinum, prout eam sic intelligit Montolonius in suo promptuario juris, verbo, mustum, & sic inquit text. in l. si quis vi- num, in princ. ff. de vino, trit. & oleo leg. quod acetum non continetur & appellatione vini, nam si quis legaverit vinum, omne illud contine- bitur, quod ex vinea natum vinum permanit, & sic acetum non continetur, quia vinum non permanet, neque idem minus permanet mustum, quia nondum vinum est, un- de dicit Barr. in l. cum quid. ff. si cert. petat.

quod pro vino murato & non licet reddi mustum, neque e contra refert, & sequitur Montolon. in d. suo promptuario. juris verb. mustum, gl. 1. & sic non sine mysterio lex nostra non fuit contenta loqui per verbum vino, ut mu- stum, & acetum comprehenderet, sed specifi- cavit omnia haec. Sed an, uvae, appellatione vini continebuntur, & ita ut sicut de iis terris in praesenti prohibitis non licet portare vi- num, ita neque uvas, & de proprietate ser- monis non est idem ex l. fin. §. cui dulcia. ff. de vino, trit. & oleo leg. sed ex mente idem esse dicendum, si ex eis vinum esset faciendum, ne fraus fiat legi, & sic de farina diximus supra isto tit. & sic decidit Baldus in l. quod non ratione. ff. de lega. sequitur Rip. in tract. de pest. tit. de remedi. ad conservand. Uber. n. 60. ubi cum tribus sequentibus inquit, quod non continetur exportans aquaticum, & tunc postquam cervisiam, zidronicum, zi- tum, aromaticum, & similia vina artificiosa.

Sed an continebitur exportans filam & causa gustus, & sic quod non, cum Salicet. in l. 1. C. qua res export. non poss. & ita contra Bald. ibi, verius esse dicit Rip. ubi supra. numero 64. cum pluribus sequentibus, & humanius, & quod ita sibi placet.

Ibi, Sal, de jure communi licitum vi- debeatur unicuique & sal emere, & vendere, quia etiam in fundis privatorum possunt esse salinae. l. magis puto. in princ. ff. de rebus eorum.

Domini tamen temporales usurpaverunt con- trarium ut inquit Andr. de Stern. in cap. 1. ver. redditus, quae sint Regal. in usus vend. unde salinaria vocantur & domus, in quibus sa- lem faciunt deportare domini terrarum, & a praepositis illius officii venditur, & emitur, ita quod nullus alius audeat nisi ulque ad certam mensuram pro necessariis suis emere, vel vendere secundum Hostien. in c. super quibusdam col. 1. de verbo. signifi. vel ut inquit Innocent. ibi. salinaria dican- tur & certa tributa danda domino terrae, ut permittat, salem emere, & vendere: in contrarium tamen videtur, imo quod etiam de jure communi licet salem emere, vel vendere solis a principe deputatis ex textu. in l. si quis sine. C. de vestig. & communi, & facit etiam text. in l. inter publica. §. 1. ff. de verb. signifi. sed dicendum est, leges has in salinis publicis loqui, in quibus totum emolumentum est Regis, & in his con- ducendis possunt homines societatem inire. l. 1. §. 1. ff. quod cuiusque universi. nomi. & qui eas conducit, publicanus appellatur. l. sed hi. ff. de publ. & Ancus Marcius Rex Romanus primus & salinas instituit, teste Plinio. lib. 31. cap. 7. in privatis vero sali- nis, ex quibus privati commodum percipi- unt, ut Narbonae, in l. magis puto. §. 1. ff. de rebus eorum. & l. generalis. §. uxori. ff. de usufru. leg. & l. forma. §. salina. de cen- sibus procedunt prius dicta, ut de jure com- muni non esset prohibitio cullebit, salem emere, & vendere, eo quod proprietatis om- nium salinarum non spectat ad principem, secundum Stern. & Alvarotum in d. c. 1. quae sint reg. ideo illa privata salinaria jure capere non potest, nisi data & aestimatio- nis privatis. l. si locus. §. fin. ff. quemad. servit. amit. Decius in l. id, quod nostrum. ff. de reg. jur. imo sicut Petr. Jacob. in Pract. Rubri. de juris, in fin. deserviorum esse, omnia pertinere ad regem, quae sunt descripta in illo tit. quae sint regalia, quia illa constitutio est localis, ideo in suo loco servetur, sed illi principes, qui alia quandoque usurpant, ita firmissime tenent, ut divelli ab eis vix pos- sint, id. (ut Rebus. arbitrari dicit. in d. l. inter publica. §. salinarum. pag. 159.) jure primogeniturae occupantes, vel forte societatis, de qua in l. si non fuerint, in fine. ff. de socio, sed iusti iudices hoc prohiberent: Ho- die tamen, inquit Rebus. ubi supra omnia ad principem trahunt injusti iudices, sed vae illis, quia maximam rationem de iis summo judi- ci praebent, ideo advertant consulentes principibus, quae consulenda non sunt, & omnia regalia esse putantes, & affirmantes cum non sint, ut dictum est, quibus dici po- test, salem eorum evanuisse, & ad nihil va- lere ultra, nisi ut mittatur foras, & con- culcetur ab hominibus. ex l. tamen fin. tit. 8. lib. 9. infra, omnia salinaria incorporata & sunt in Regiam coronam, & quod alibi non fiat sal, & in l. 2. tit. 13. supra eod. Patet sa- lati Regis sunt & salinaria, & redditus sa- linarum ad Regem spectant. c. quae sint Re- gal. c. super quibusdam. §. praeterca, de verb. signifi.

signif. l. si quis C. de vellig. late Decius conf. 292. & Guagui. lib. 7. c. 2. relati per Cass. in catal. gloria mund. 7. p. conf. 22. & Carol. graf. lib. 1. regal. Fanc. jure 18. pag. 2. in fine cum sequenti, sic dicentes, cum multa bella inter Philippum Vallesium Regem Francorum, & Edoardum Angliæ Regem mota essent, & cum Philippo parum pecuniæ suppeterent, novam exigendam pecuniæ formam excogitat, qua sine cujusvisque conditionis discrimine omnes regnicolæ tenerentur, sal. quo nemo facile abstinet, comparare non aliunde, quam ex publicis qua instituerat promptuariis.

IN LEGEM TRIGESIMAM OCTAVAM.

Judices prohibitorum possunt informationes facere, & qualiter, & quomodo & de assecuratione testium, declarat lex nostra.

Ibi, Fanga pequisca cada, y quando, pro intellectu hujus legis & verborum, vide quæ diximus in l. 38. titulo 6. supra lib. 3. ubi legem hanc declaravi, & intellexi.

IN LEGEM QUADRAGESIMAM TERTIAM.

Res prohibitas extrahi à regno repertas intra unam, vel duas leucas à finibus regni, unusquisque sua autoritate capere potest, & premium nostra legis percipere.

SUMMARIUM.

- ¶ Ultra unam vel duas leucas exiens à regno cum rebus vetitis non potest panitere ut poenitentia proficiat.
- ¶ Ex legis permisso propria auctoritate aliquid capiens nullam incurrit poenam, dum tamen intra 24. horas judici præsentet & manifestet numero 3.

Ibi, T fallaren que las sacan de dentro de uno dos leguas de los fines de nuestros reynos, qua si tunc de vero animo extrahendi eas constet, & sic neque poenitentia tunc locum habebit, si reperiantur, & capiantur per quemlibet, de qua poenitentia loquebatur Suarez allegat. 28. sine.

Ibi, Que por su propria autoridad, & sic nulla judicis interveniente licentia, vel mandato, & in hoc casu non incurretur crimen aliquod, cum ex legis permisso fiat, sicut neque incurritur, & cum ex partis mandato, & consensu, ut in l. 2. tit. 13. lib. 8. infra, faciunt quæ diximus in l. 1. glos. fin. & in l. 5. num. 9. & 21. tit. 13. supra lib. 4. & vide quæ in declarationem hujus legis dixi in l. 1. glos. facit supra isto tit. & libro.

Ibi, Dentro de veynte, y quarto horas, aliter enim si intra istud tempus non præsentaverit, & justitia notificaverit, & inventarium, & memoriale earum fecerit, fraus contra eum præsumitur secundum Suarez alleg. 18. col. fin. ubi legem nostram ad hoc allegat, & regulariter hoc est, quod intra viginti quatuor horas

teneret aliquem vel res aliquas capiens ex delicto in flagranti commisso, & reposito judici præsentare, ex l. cap. 5. ff. de adulteriis. ut in d. l. 5. diximus. n. 4. & 5. tit. 13. supra lib. 4.

Ibi, Y probada la dicha saca, & sic solum hoc sufficit probari, scilicet, quod à duabus, vel unica leuca exierat limites regni cum rebus vetitis, & qui contrarium dixerit, probare tenebitur, vel non exitisse extra fines, vel sui usus causa, vel transitus gratia portasse, & exiisse, vel alia ex causis excusantibus, & demonstratis ex conjecturis à Ripa. in d. tract. de peste, rit. de remed. ad conserv. uberr. fol. 19. n. 71. propositis, quæ etiam stante lege procedent, ut eam voluit declarare, & intelligere Mexia, in d. pragmat. rassa pan. fol. 15. col. 3. concl. 1. numero 26. ad finem.

¶ Ad l. 48. dum omne genus armorum prohibet, extrahi à regno, adde ut etiam defensibilia censentur in ejus propositum prohibita, ex eo, quod qui torum dicit, nihil excludere videatur, & ex l. 7. tit. 6. supra isto libro, ubi diximus aliqua, & ex dictis per Menoch. de arbit. judic. casu 95. n. 4. & 26. quibus prolixus hic titulus remanet expeditus.

IN LEGEM QUINQUAGESIMAM SEPTIMAM.

Pulli equini, & muli existentes intra duodecim leucas portuum registrandi sunt in toto mense Februarii anni proximi sequentis, postquam nati sunt.

SUMMARIUM.

- ¶ Quomodo sit faciendum registrum animalium in Februarii mense, bene intelligitur & interpretatur l. 13. tit. 18. eod. lib. n. 2.

Ibi, Del año proximo siguiente. Notanda sunt hæc verba, non enim dicunt, quod in mense Februarii post annum à nativitate horum animalium fiat registrum, sed tamen quod in toto mense Februarii anni sequentis post nativitatem, registrentur, ita ut hoc modo etiam nati sint in fine anni, debet fieri registrum in Februario anni proximi sequentis, sed si non fiat, quænam erit poena, & crederem poenam l. 13. tit. 18. supra lib. 6. esse imponendam, cum lex nostra se referat ad illam: omnia enim contenta in supplicatione censentur contineri in responsione, ut pluries dictum est, & in supplicatione hujus legis positæ in curiis De Madrid, inceptis anno 1579. & finitis anno 1582. petitione 79. dictum est & relatum quod per d. l. 13. indistinctè jubebatur registrari, Los muleros, y muleros, ab quo temporis præfinitione existentes intra duodecim leucas, & ex hoc mille molestie fiebant per judices De sicas, y aduanas, eo quod statim, quod nascebantur hæc bestie, habebantur pro non registratis & condemnabantur earum domini in poenis dictæ legis 13. ex quo supplicatum fuit ut præfineretur tempus anni ad registrandum, & ad hanc supplicationem lex nostra fuit provisâ: manifestè ex hoc colligitur

De los Cosas prohibidas. Ley LVIII. 169

colligitur, quod si lex nostra non fuerit servata, incurratur poena dictæ legis 13. nam referens inest in relato cum omnibus qualitatibus & conditionibus, in in trita regula, l. esse toto. ff. de hered. instit. & in similibus juribus: & ideo, ut jam dictum habeo, leges Regiæ desumptæ, ex capitulis curiarum & ex pragmatice in earum Recopilatione continere debent finem ob quem factæ sunt, faciendo mentionem inserendo causam conditionis ejus, sic enim multis dubitandi ratio & occasio tolleretur.

IN LEGEM QUINQUAGESIMAM OCTAVAM.

Nummos extractos per terram à civitate Hispalensi non est necesse registrari.

SUMMARIUM.

- ¶ Quia brevis est non indiget summario.

Ibi, no embargante la orden. Qui quidem ordo & forma registrandi hos nummos extractos à dicta civitate Hispalensi erant data per quamdam schedulam Regiam, ut apparet ex supplicatione Regi portecta per procuratorem Curiarum Madrid factarum, anno 1586. petitione 6.

IN LEGEM QUINTAM.

Nullus per civitatem, villam, vel loca ambulat in carrociis, vel curribus, vel in earum suburbia, vel circum quinque leucas, nisi cum equis quatuor propriis in quolibet curru, vel carrocio, sub nostri text. poena.

SUMMARIUM.

- ¶ Imponitur poena contra ambulantes in carrociis, vel curribus, vel in earum suburbia, nisi cum equis quatuor propriis in quolibet curru, vel carrocio & in 2. insinuat origo curruum & an habeat locum in los carrocoches. num. 3.

Ibi, & en coches, ni carrozas. Hoc genus vehiculorum ab antiquissimis temporibus cognitum fuit: nam Regum 3. cap. 10. in fin. dicitur congregavitque Salomon currus & equites, & facti sunt ei mille & quadringenti currus, & duodecim millia equitum: & eodem Regum. c. 4. in fin. etiam dicitur, quod habuit Salomon quadraginta millia præsepia eorum curruum, & duodecim millia equestrium: quod & refertur c. 9. in fin. Paralipom. 2. ibi. habuit quoque Salomon quadraginta millia equorum in stabulis, & curruum, equitumque duodecim millia & in nostro jure habemus optimum text. de iis curribus facientem mentionem in l. nemo judicium. C. de spectacul. lib. 11. quem in hoc singularizat Montolinus in suo promptuario juris. ver. currus. vides igitur à quot temporibus utebatur usu horum curruum & carrociorum; hæc tunc soli Regi & magnati Azevedo in Recopilacion em. Tom. IV.

bus deberent permitti, omnibus autem aliis indifferenter prohiberi, nam quilibet & quilibet vult formam nostræ legis servare, etiam si non habeant unde hæc & se suos sustentare possent. Tanta est enim hodie vanitas mundanorum, novissimèque lex nostra, ex pragmatica Madridi facta ultimo die mensis Decembris, anni 1593. publicata ibidem in principio anni 1594. extensa est & intellecta, ut eis prohibitio & poena procedat, en los carrocoches, in hunc modum. T porque en fraude de lo por el (scilicet per capitulum nostram curiarum Madridi, anno 1578.) proveydo se han introducido los que llaman carrocoches con dos cavallos, mulas, o machos, y con quatro ruedas, las dos pequeñas debaxo de la casa, y otras grandes fuera, y otros algunos con tres ruedas, una debaxo de la casa, y dos de fuera, queriendo oviar a lo susodicho, y que lo proveydo por el dicho capitulo se guarden, y cumpla, y execute, sin que en la execucion y cumplimiento dello pueda aver fraude alguna por esta nuestra carta, que queremos que aya fuerza de ley, como si fuera hecha y promulgada en Cortes. Mandamos, que lo por el dicho capitulo proveydo, y las penas en el contenidas, assi en non poderse traer los coches con menos de quatro cavallos, como en todo lo demás que en el se refiere. sea y se entienda, y estienda a todos los dichos carrocoches, y carros largos, y otros qualesquiera, y se executen irremissiblemente en las personas y bienes de los que los traxeren. Lo qual mandamos guardar, y cumplir, y execute, si y segun de suso se contiene y declara: y contra el tenor y forma dello no vays, ni pases, ni consintays, ni pasar en manera alguna: y para que lo susodicho venga a noticia de todos, y ninguno pueda pretender ignorancia. Mandamos, que esta nuestra carta sea pregonada publicamente en esta nuestra Corte: y los unos, ni los otros no fagades ende al, so pena de la nuestra merced, y de noventa mil maravedis para la nuestra camara. Dada en Madrid, postero dia del mes de Diciembre de mil y quinientos y noventa y tres años. In cuius legis propositum adverte, quod poena in fine hujus pragmatice apposita apponitur iudicibus non exequentibus eam; nam poena contravenientium ejus dispositioni, eadem disponitur hic, quod fit, quæ est illa, quæ in dict. nostra lege de los coches, apposita est, ut ex tenore hujus pragmatice decerpitur & colligitur.

IN LEGEM SEXTAM.

Nullus cujuslibet status, conditionis & qualitatis sit, potest incidere equestris in equo, vel equa, vel alia bestia equili cum regimento, sub nostri text. poena, & lex hæc apposita est iterum cum declarationibus suis in l. 6. cum seqq. tit. 12. infra lib. 7. ubi dicimus.

SUMMARIUM.

- ¶ Ad hujus interpretationem in l. 6. cum sequentibus. tit. 12. lib. 7. plura prædicuntur.